

Ніч Т.С.

*студентка 5 курсу факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У процесі демократизації одним із головних завдань виступає створення сильних та ефективних інститутів та забезпечення їх подальшого розвитку. Без інститутів громадянського суспільства не може відбуватись розбудова демократичної держави. Сучасна демократія функціонує переважно у представницькій формі, а значить розвиток таких її інституцій, як парламент, партії, громадянське суспільство, мас-медіа є важливою складовою політичного процесу.

Дослідження етапів розвитку громадянського суспільства з кута зору політичної науки має тривалу історію, але особливої популярності дана тема набула в останню чверть ХХ століття. Це обумовлено наступними причинами: складністю та багатофакторністю самого феномену громадянського суспільства, трансформаціями механізмів впливу громадянського суспільства на владу у зв'язку із процесами демократизації та інформатизації, зростанням ролі громадянського суспільства у політичній взаємодії.

У межах єдиної теорії громадянського суспільства формуються окремі напрямки, які пропонують власні підстави для громадянських дій індивіда: «далекоглядний егоїзм», «відповідальність», «патріотизм». На особливу увагу заслуговує ідея «далекоглядного егоїзму», яка є складовою теорії раціонального вибору. Ця ідея побудована на моделі «економічної людини», яка приймаючи політичні рішення керується тими ж принципами, що і в крамниці при виборі товару. Теорія раціонального вибору виходить із категорії «індивідуалізму» при аналізі вибору: ключовим актором політичного ринку є індивід – його мотиви, переваги, експектації, орієнтації, цінності, а також трансформація індивідуальних очікувань у колективні дії. Здатність (нездатність) індивідів «переключати» режим вибору при переході з приватного простору у публічний стає основним предметом роздумів. Е. Даунс вважає, що базові мотивації індивіда та його інтереси залишаються незмінними. Зокрема, мова йде про раціоналізм і егоїзм індивіда» [3, с. 8].

Відносно сутності поняття громадянського суспільства, то мова йде про діяльність незалежних від держави організацій «третього сектору»,

соціальну структуру суспільства, яка координує власні дії за допомогою добровільних асоціацій та мереж, потужний чинник впливу на публічну політику.

А. Колодій вважає, що «суспільство загалом стає громадянським, якщо у ньому розвинена система інститутів і взаємодій... у суспільстві з розвинутою мережею громадських організацій, громадським спілкуванням змінюється і тип політичної культури. Вона теж стає цивільною, громадянською, змінює спосіб функціонування усіх суспільних інститутів» [2].

До інститутів, які утворюють громадянське суспільство належать: – добровільні громадські організації та громадські рухи, а також політичні партії на перших стадіях свого формування, поки вони ще не задіяні в механізмах здійснення влади; – незалежні засоби масової інформації, що обслуговують громадські потреби та інтереси, формулюють і оприлюднюють громадську думку; – громадська думка як соціальний інститут; – у певному аспекті – вибори та референдуми, коли вони служать засобом формування громадської думки та захисту групових інтересів; – залежні від громадськості елементи судової та правоохоронної системи (як-от: суди присяжних, народні міліцейські загони тощо); – існує тенденція зараховувати до інститутів громадянського суспільства також розподільчо-регулятивні інститути сучасної держави загального добробуту [2].

Розвиток громадянського суспільства напряму пов'язаний із процесами розмежування суспільства та держави, переходу від традиційного до модерного суспільства, ускладнення та диференціації політичної та соціальної системи.

З кута зору історичних етапів розвитку громадянське суспільство проходить наступні стадії. По-перше, основою появи громадянського суспільства виступає усвідомлення та визнання природного та громадського станів індивідів. Саме цьому присвячено праці Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо та ін. По-друге, визначення у філософській та політичній думці кордонів відповідальності громадянського суспільства та держави (варто згадати фундаментальні праці Г. Гегеля та Т. Пейна). На думку української дослідниці Антоніни Колодій, використання у роботах Е. Геллнера та Д. Кіна дихотомії «громадянське суспільство – негромадянське суспільство» дозволяє говорити про третій етап розвитку громадянського суспільства, коли воно розглядалося як окремий тип суспільства» [1, с. 46].

Таким чином, громадянське суспільство це не лише наявність відповідної кількості добровільних асоціацій та інших громадських інституцій, але й панування цінностей громадянської культури, довіри й толерантності.

Література

1. Колодій А. Особливості перехідного періоду і вибір демократичних інститутів в Україні / А. Колодій. – в кн. «Політичний процес в Україні: стан і перспективи розвитку». – Збірка наукових праць. – Львів, 1998. – С. 44-55.
2. Колодій А. Історична еволюція громадянського суспільства та уявлень про нього (формування ідеалу) [Електронний ресурс] / А. Колодій // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2001. – число 21. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n21texts/21-zmist.htm>
3. Яковлев Д. Вибір київського князя: спадок, випадок, доля? / Д. Яковлев // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 4. – С. 5 – 12.

Осипенко В.С.

студентка 4 курсу

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

ОБРАЗ ОБЩЕСТВА В ТЕОРИИ АДАМА СМИТА

В современных условиях конкуренции остро стоит вопрос о взаимоотношении государственной власти и монополий, своей актуальности не теряет также принцип невмешательства. Многократное обращение западных специалистов к научному наследию Адама Смита показывает, что его идеи не теряют своей значимости и в современном мире. Нынешняя Украина, находясь перед выбором политического, экономического и социального пути развития, нуждается в поиске рациональных путей развития государства, о которых в своих научных трудах писал известный шотландский философ и экономист Адам Смит.

Исследованием теории А. Смита занимались такие известные ученые, как Р. Коллинз, А. Сена, Д. Стюарт, М. Абрамов и др.